

Wykonano na zlecenie:
Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego
Pl. Wolności 18, 61-739 Poznań
tel. 61 65 54 650, fax 61 65 54 652
www.zpkww.pl, www.ekoedukacja.com.pl

Teksty:
Mikołaj Pietraszak Dmowski, Małgorzata Kołtowska
Opracowanie dawnych nazw:
Mikołaj Pietraszak Dmowski
Zdjęcie na okładce:
Dąb Rus w Rogalinie (fot. Piotr Basiński)

Mapa w tle:
TK25, Moschin 3767, Preußischen Landesaufnahme 1890
Skład i kartografia:
Pietruska&Mierkiewicz Sp. z o.o., www.topmapa.pl

Egzemplarz bezpłatny

Wydanie 1 / 2012 ISBN 978-83-7445-474-2

Dofinansowano ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu

Wartości przyrodnicze

Rogalin to wieś położona na prawym wysokim brzegu rzeki Warty, przy szosie Mosina - Kórnik, na terenie Rogalińskiego Parku Krajobrazowego, utworzonego 26 czerwca 1997 r. w celu ochrony jednego z największych w Europie skupisk dębów szypułkowych oraz unikatowej rzeźby terenu, na którą składają się liczne starorzecza występujące na terenie zalewowej i nadzalewowej. Ponadto Rogalin znajduje się na terenie dwóch obszarów Natura 2000: Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków Ostoja Rogalińska (PLB300017) oraz Obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty (projektowanego specjalnego obszaru ochrony siedlisk) Rogalińska Dolina Warty (PLH300012).

Krajobraz doliny Warty pod Rogalinem

Krajobraz okolic Rogalina jest bardzo urozmaicony. Na obszarach położonych na południe i zachód od wsi dominują łąki i pastwiska z kępami drzew i krzewów oraz ogromna liczba dobrze zachowanych starorzeczy o bogatej roślinności. Tutaj też znajdują się jedne z najlepiej zachowanych łąg nadrzecznych (wierzbowych i topolowych). Natomiast okolica północna, to przede wszystkim pola uprawne i lasy, zapewniające doskonałe warunki do jazdy konnej.

Między Rogalinem a Rogaliniem znajduje się jedno z największych w Europie skupisko kilkusetletnich dębów, które tworzą niepowtarzalny, malowniczy krajobraz. Większość drzew to pomniki przyrody. Na rogalińskich dębach żyje objęty ochroną rzadki chrząszcz - kozioróg dębosz, którego larwy rozwijają się pod korą i w drewnie okazywałych, dobrze nastonecznionych drzew. Jest to jedna z największych populacji tego owada w Polsce. Poza tym stare dziuplaste dęby zapewniają dogodne miejsca rozwoju także innym rzadkim i chronionym gatunkom chrząszczy np. pachnicy dębowej, kwietnicy okazałej czy ciółkowi matowemu. Wszystkie te organizmy nie są w stanie przetrwać bez starych, próchniejących

Kania ruda

drzew. Tak duże zagęszczenie dziuplastych dębów to doskonałe siedlisko dla dziesiątka średniego oraz licznych nietoperzy. Stwierdzono tu 6 gatunków tych niewielkich latających ssaków. Również ssaki środowisk wodnych: bobry i wydry, znalazły w okolicach Rogalina idealne warunki do życia. Ślady ich obecności spotkać można niemalże na każdym kroku w dolinie Warty. Z płazów występują tu m.in.: ropuchy szare, żaby moczarowe, żaby śmieszki oraz kumaki nizinne, a z gadów: jaszczurki zwinki, padalce i zaskrońce. Z rzadkich gatunków ptaków zobaczyć można: kanię czarną i rudą, bielika, dudka, dzięcioła średniego oraz bociana czarnego. W starorzeczach terasy zalewowej żyją chronione gatunki ryb: boleń, koza i piskorz. W miesiącach letnich, starorzecza przyciągają uwagę koberkami kwitnących grzybli białych i grązeli żółtych. Niemniej jednak, okolice Rogalina dostarczają niezapomnianych wrażeń przyrodniczo-krajobrazowych o każdej porze roku.

Kozioróg dębosz

Wartości historyczne i kulturowe

Pierwsza wzmianka o Rogalinie pochodzi z 1247 r. Wtedy to Przemysł I potwierdził dokument kanonika poznańskiego Mikołaja, który nadał Rogalin kościołowi katedralnemu w Poznaniu. Majątek ziemski o tej samej nazwie założony został po 1294 roku. Należał najpierw do rodu Łodziów z Bnina, następnie był własnością kilku rodów, aż w roku 1768 trafił ostatecznie do rodziny Raczyńskich.

Kościół pw. św. Marcelina w Rogalinie

Od tego momentu miejsce to stało się coraz bardziej znane. Tuż po zakupie Rogalina, Kazimierz Raczyński rozpoczął budowę okazałej rezydencji. Dzięki zamianowaniu Raczyńskich do sztuki i literatury zgromadzone w pałacu bogatą kolekcję malarstwa i literatury.

Zespół pałacowo-parkowy w Rogalinie

Rogalin był także jednym z ważniejszych ognisk życia kulturalnego. Bywali tutaj: Adam Mickiewicz, Henryk Sienkiewicz, Julian Ursyn Niemcewicz, Jacek Malczewski, Michał Gorstkin Wywiórski czy Leon Wyczółkowski. Ostatni właściciel, Edward Raczyński - prezydent RP na uchodźstwie, utworzył Fundację im. Raczyńskich przy Muzeum Narodowym w Poznaniu, za pośrednictwem której cały majątek rodu i zbiory sztuki udostępnił społeczeństwu polskiemu.

Największą atrakcją Rogalina jest barokowo-klasycystyczny pałac Raczyńskich z XVIII w. (obecnie oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu) wraz z otaczającym go rozległym parkiem, dzielącym się na rokokowy ogród francuski i romantyczny park angielski, w którym rosną słynne pomnikowe dęby, noszące imiona legendarnych braci słowiańskich: „Lech”, „Czech” i „Rus”. Nieco dalej, przy zejściu ze skarpy na terasę zalewową, rośnie „Dąb Edwarda”. W skład zespołu pałacowo-parkowego wchodzi także: oficyna, stajnia, ujeżdżalnia oraz powozownia. Przy pałacu znajduje się galeria malarstwa z pracami takich artystów jak: Jan Matejko, Jacek Malczewski, Stanisław Wyspiański, Julian Fałat, Olga Boznańska, Leon Wyczółkowski czy Aleksander Gieryski.

Na wzniesieniu przy pałacu znajduje się neoklasycyńska kaplica pałacowa z 1820 r. Jest ona kopią rzymskiej świątyni w Nimes z I w. p.n.e. Obecnie to kościół parafialny pw. św. Marcelina. W podziemiach kaplicy znajduje się mauzoleum z sarkofagami prezydenta RP na uchodźstwie Edwarda Raczyńskiego, Konstancji i Rogera Raczyńskich oraz tablicami nagrobnymi. Niewątpliwie pałac Raczyńskich wraz z otaczającym go parkiem należą do kanonu najważniejszych zabytków historyczno-kulturowych w Polsce.

Małgorzata Kołtowska

Turystyka

Szlaki piesze:

- czerwony: Puszczykowo-Rogalinek-Rogalin-Daszewice (3,1 km)
- zielony: Wiórek-Rogalinek (3,4 km)
- Wielkopolska Droga Św. Jakuba

Szlaki konne:

- Rogalin (10 km)
- Rogalinek, między Sasinowem a Wiórką (9,8 km)
- Mieczewo (11 km)

Na konnym szlaku

Szlaki rowerowe:

- Łabędzi Szlak Rowerowy: Rogalinek-Głuszyna Leśna-Rogalin-Podlesie-Leśnictwo Daszewice-Rogalin-Podlesie (16,9 km)
- Rogaliński Szlak Rowerowy: Rogalinek-Głuszyna Leśna-Rogalin-Podlesie-Rogalin (14,9 km)
- Rowerowy Szlak Warty: Odcinek 1 (9,1 km): Rogalinek-Rogalin-Świątynki-Radzewice
- Pierścień dookoła Poznania

Ścieżki przyrodniczo-edukacyjne:

Rogalinek-Rogalin (5 km)

Punkty widokowe:

Świątynki, Rogalinek

Komunikacja kolejowa:

z Poznania do Puszczykówka (lub Mosiny) i dalej pieszo czerwonym szlakiem do Rogalina

Komunikacja PKS:

z Poznania do Rogalina

Parkingi:

Rogalin, dla autokarów przy parku wzdłuż drogi Mosina-Kórnik i przed bramą pałacową dla samochodów osobowych

Stacje benzynowe: Mosina, Świątynki (przy trasie z Kórnika)

Rowerowy Szlak Warty

Majątek Rogalin

Majątek ziemski Rogalin, jako dobra rycerskie, założony został po roku 1294. Ma zatem bardzo starą genezę. Dzięki właścicielom, hrabiom Raczyńskim, wrażliwym na punkcie kultury i sztuki oraz przyrody i urody krajobrazu, przetrwał do naszych czasów w stosunkowo dobrze zachowanym kształcie. Pełen jest zabytków kultury materialnej. Jeden z najstarszych rolniczo majątków tej bogatej

niegdyś rodziny (nabywca Rogalina – marszałek Kazimierz Raczyński - miał ponad sześćdziesiąt wsi), wybrany został na siedzibę rodu ze względu na jego malownicze położenie w bliskości Poznania (17 km od centrum miasta). Ten walor naraża dzisiaj Rogalin na żywiołową urbanizację. Obecnie sześćsethektarowy majątek Rogalin znajduje się w posiadaniu spółki z o.o. o tej samej nazwie, należącej do Fundacji im. Raczyńskich przy Muzeum Narodowym w Poznaniu, która sprawuje czynną opiekę nad przyrodą i krajobrazem. Fundacja, traktując rolnictwo jako sposób, a nie cel sam w sobie, stara się utrzymać to miejsce w nie pogorszonej formie dla następnych pokoleń.

W dolinie rzeki Warty leżą łąki i pastwiska majątku zwane Łęgami Rogalińskimi. Miejsce to, liczące niemal 200 ha, stygnie z wiekowych dębów i objęte jest wieloma formami prawnymi ochrony przyrody. Majątek Rogalin (MR) realizuje programy rolno-środowiskowe oraz przyrodnicze. Oznacza to, że rolnictwo podporządkowane jest ochronie przyrody, która narzuca terminy i sposób wykonywania zabiegów oraz zbierania pożytków.

Większość gruntów MR rozciąga się na wysoczyźnie powyżej Warty. Oprócz lasów, które po komunistycznej konfiskacie weszły w skład Lasów Państwowych, krajobraz tworzą tu pola wielkoblokowe, przedzielone licznymi zadrzewieniami. Są to niewielkie łaski śródpolne, kępy, stare aleje oraz wiekowe pojedyncze dęby, najczęściej niestety martwe.

Uprawa rzepaku w Majątku Rogalin

fot. M. Pietraszak Dmowski

Rogalin

W ostatnich latach gospodarstwo obsadzone zostało ochronnymi pasami drzew. W Rogalinie sprawdza się stara prawda, że im gorsze warunki rolnicze, tym ładniejszy krajobraz i na odwrót. Gleby w Rogalinie są słabe, piaszczyste, klasy IV i V. Trudnością dla rolnictwa są też częste susze, większe niż w całej Wielkopolsce, które mogą mieć związek z rzeką Wartą. Mimo to, dzięki wieloletniej pracy nad poprawą odczynu i zasobności gleb (wapnowanie, nawożenie obornikiem i kompostem, poplon, pozostawianie w glebie resztek pożywnych), MR sieje dużo rzepaku ozimego oraz buraki cukrowe. Oprócz nich uprawia zboża i ziemniaki. Stosuje uproszczenia w uprawie gleb, ograniczając orkę. Sprzyja to oszczędnościom i zapobiega przesuszeniu gleb.

MR hoduje owce francuskiej rasy mięsnej „biała Masywu Centralnego”. Służą one do utrzymania krajobrazu Łęgów Rogalińskich: ich wypas powstrzymuje naturalną sukcesję roślin, która zmieniłaby ten odwieczny krajobraz kulturowy i skład przyrodniczy siedlisk. W gospodarstwie są także konie.

MR dostarcza ponadto przez wodociąg zakładowy i wiejski wodę ze studni głębinowych do ok. 1000 gospodarstw domowych i rolnych w Rogalinie i sąsiednich wsiach.

Dawne nazwy...

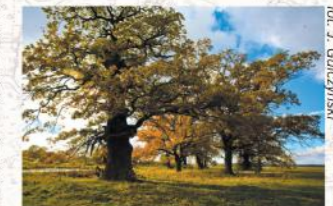
Toponimia związana jest nierozdzielnie z zagospodarowaniem przez człowieka przestrzeni. Nadawanie miejscom nazw własnych jest koniecznością, wynikającą z potrzeby identyfikacji terenu w sposób precyzyjny.

Rogalin w powiecie poznańskim jest bardzo starą wsią, która przez wieki była rozległymi dobrami rycerskimi i gdzie majątek ziemski zachował się do dzisiaj. Ta forma wielkoobszarowego gospodarstwa rolnego wymusza od zawsze zarządzanie centralne, połączone z koniecznością delegacji pracowników do zadań w różnych jego zakątkach. Aż do dzisiaj są więc w użyciu bardzo liczne nazwy miejscowe, którymi posługują się także inni użytkownicy, jak myśliwi czy wędkarze.

Nazwy miejscowe w Rogalinie i okolicy (związanej z nim przez częściowo wspólne dzieje) sięgają swoją genezą często średniowiecza. Odzwierciedlają bogatą historię tych miejsc, ich przemiany na przestrzeni wielu wieków. Są ważnym zabytkiem kultury i języka polskiego. Dlatego ze wszech miar zasługują na pamięć o nich, a ta najlepiej się utrzyma, gdy będą nadal w użyciu. Stąd pomysł mapy krajoznawczej, uwzględniającej także te, często zapomniane, informacje.

www.majatekrogalin.pl

Mikołaj Pietraszak Dmowski

Rogalińskie dęby

fot. J. Głuchowski

ROGALIN i okolice

mapa krajoznawcza

1:22 000

ROGALIN i okolice

VITAM IMPENDERE VERO

Legenda 1:22 000

0 150 300 450 600 m

- Droga wojewódzka
- Drogi lokalne
- Aleja, droga gruntowa
- Granica gminy, sołectwa
- Granica parku krajobrazowego
- Szlak kajakowy, szlak konny
- Szlaki piesze
- Szlaki rowerowe
- Szlak kulturalny
- Skupiska dębów, nasadzenia śródpolne
- Rowerowy Szlak Warty
- Łabędzi Szlak Rowerowy
- Rogaliński Szlak Rowerowy
- Konwaliowy Szlak Rowerowy
- Pomnik, numer oddziału leśnego
- Leśniczówka, zakaz wjazdu
- Cmentarz, krzyż przydrożny
- Pałac/dwór, muzeum
- Kościół zabytkowy, mogiła
- Punkt widokowy, park zabytkowy
- Parking, restauracja
- Ośrodek jeździecki, przystań
- Hotel, schronisko
- Blonie
- Nadwarciański Szlak Rowerowy
- Pierścień dookoła Poznania
- Trasa Kórnicka
- Wielkopolska Droga św. Jakuba

Zgodność z GPS - układ współrzędnych WGS 84
© 2012 Pietruska & Mierkiewicz Sp z o.o., ul. Perzycka 11, 60-182 Poznań, tel. 61 868 29 00, www.topmapa.pl

Rogalińskie

Parque

Krajobrazowy

Baranówko

Brodnica

Krajkowo

Radzewice